

and in particular off Vsesokilskoho established diplomatic relations between the USSR and Czechoslovakia. The analysis of periodic sports media attitude to the Soviet Union Sokol movement. Compared with the previous Vsesokilskym takeoff in 1932, which was characterized as nationalistic and hostile to the Soviet Union, Vsesokilskyy rise in 1938 was marked as a remarkable event in the fight against Nazi Germany. The role Vsesokilskoho off in the formation of national-patriotic ideas about unification of the Czech people to counter military aggression of Germany.

Key words: X the Vsesokolsky meeting, sokols movement, sokolstvo.

ЗМІНИ В ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЯХ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Валентина Ляшенко, Олена Криворученко

Київський університет імені Бориса Грінченка

Постановка проблеми. Формування ціннісних орієнтацій - тривалий і складний процес, на який впливає багато факторів. Одним із системо утворюючих чинників є навколишнє середовище, в якому спортсмени проводять більшу частину часу і, в змісті якої, укладена система цінностей, яка передається їм під час тренувань і змагань [2]. Досягнення кращого спортивного результату, можливість реалізувати себе і перемога над суперниками, є результатом не тільки фізичної праці, але і великий психологічної роботи над собою, зокрема і завдяки системі смисложиттєвих орієнтацій, що дозволяє цілеспрямовано рухатися наміченим шляхом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спортивна діяльність являє собою одну зі сфер діяльності, де людина може проявити свою досконалість, використовуючи фізичні можливості для досягнення певних результатів. Завдяки високій конкуренції, ця діяльність має найвищу мотивацією, чіткими критеріями оцінки результатів, та вимагає високої активності від людини [9]. Дослідження проблеми цінностей і ціннісних орієнтацій (А.Маслоу, М.Рокича, В.Франклом, Б.Г.Ананьев і ін.), показали, що ціннісні орієнтації є найважливішими компонентами структури особистості. Поряд з іншими соціально-психологічними утвореннями вони виконують функції регуляторів поведінки і виявляються у всіх областях людської діяльності [7]. В процесі спортивного вдосконалення ціннісні орієнтації спортсменів-легкоатлетів зазнають суттєвих змін. На початковому етапі спортивної спеціалізації вони чітко визначаються вираженими потребами в досягненні спортивного успіху [5], а поступово визріваючи, змінюються в сторону розвитку себе, отримання духовного задоволення та творчого підходу від виконаної роботи.

Мета. Дослідити спрямованість ціннісних орієнтацій особистості у кваліфікованих спортсменів на етапах багаторічної підготовки.

Методи та організація досліджень. Психодіагностичне тестування проводилося за методикою МТЖЦ під ред. В.Ф.Сопова, Л.В.Карпушиної [4], яка включає в себе запитання щодо системи ціннісних орієнтацій особистості, для вивчення ціннісно-сислової сфери спортсменів в процесі багаторічної підготовки. В дослідженні приймали участь кваліфіковані легкоатлети, в кількості 30 чоловік, віком від 20 до 25 років.

Результати досліджень та їх обговорення. В ціннісних орієнтаціях акумулюється весь життєвий досвід, накопичений особистістю в її індивідуальному розвитку, включаючи всі аспекти зовнішніх впливів з боку природи та суспільства. Відповідно до цього принципу ціннісні орієнтації, що засвоїлися в ході формування особистості, виступають для індивіда своєрідним еталоном, з яким він постійно зіставляє свої власні інтереси і особисті схильності, виникаючі потреби і актуальну поведінку. Особистість може розглядати спорт по різному: як засіб досягнення

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

матеріальних благ, слави, демонстрації своєї переваги над іншими, вирішення націоналістичних завдань і т. д. Отже, формування та розвиток ціннісних орієнтацій - це складний багатоступінчастий процес, залежний, зокрема, від вікових особливостей індивіда [1].

Спортивну діяльність можна розглядати як тривалий процес, в якому присутні періоди розвитку (навчання, тренування) та професійної діяльності. Згідно даних В. Платонова [3] процес багаторічної спортивної підготовки поділяється на сім етапів: початкова підготовка спортсменів, попередня базова підготовка, спеціальна базова підготовка, підготовка до вищих досягнень, максимальна реалізація індивідуальних можливостей, збереження вищої майстерності та поступове зниження досягнень. Ми досліджували наступний віковий діапазон спортсменів (від 20 до 25 років), що відповідає наступним етапам багаторічної підготовки [3]: підготовка до вищих досягнень (19-23 роки) та етап максимальна реалізація індивідуальних можливостей (24-27 лет).

На рис.1 відображено прояв ціннісних орієнтацій у спортсменів 19-23 років на етапі підготовки до вищих досягнень. Першу позицію займає ціннісна орієнтація «досягнення» - 7,6 бала, другу – «активні соціальні контакти» - 6,8 бала, а на третій - «збереження індивідуальності» - 6 бала. На етапі підготовки до вищих досягнень переваги даних цінностей очікувані. У даного контингенту спортсменів першочергова цінність «досягнення» - так як весь час вони приділяють тренуванням та участі на змаганнях і намагаються досягти високих результатів. За даних умов тренувань активні соціальні контакти є важливою частиною їх професійної діяльності, так як більшість змагань проходить на кордоні спілкування є важливою частиною професійної діяльності.

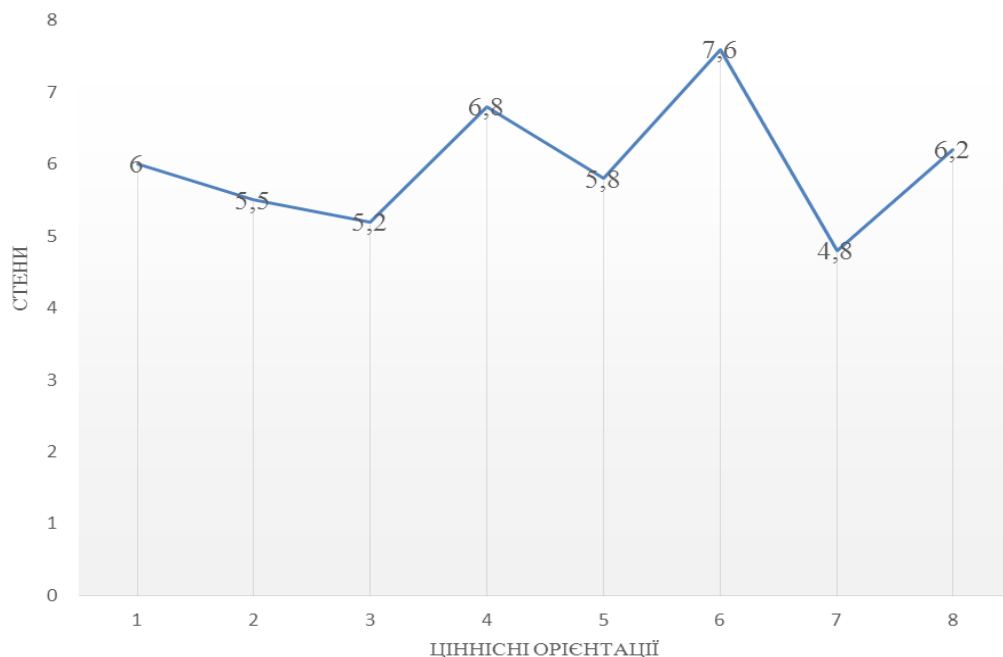

Рис. 1. Показники ціннісних орієнтацій у кваліфікованих спортсменів віком 19-23 роки:

- 1 – розвиток себе;
- 2 – духовне задоволення;
- 3 – креативність;
- 4 – активні соціальні контакти;
- 5 – власний престиж;

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

- 6 – досягнення;
- 7 – матеріальне становище;
- 8 – збереження індивідуальності.

Спортсмени в процесі змагальної діяльності мають конкретну систему цілей та ресурси для їх реалізації, тому сформована система ціннісних орієнтацій є дуже важливою для успішної діяльності.

На рис.2 показані ціннісні орієнтації спортсменів на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей. На першому місці «розвиток себе» - 7,7 стена, на другому-«досягнення» - 7,5 стена, а на третьому – «креативність» - 7,2 стена. Прояв ціннісних орієнтацій на даному етапі відрізняється від попереднього, та має суттєві зміни, особливо щодо «розвитку себе». Пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей та інших особистісних характеристик відіграє значну роль в процесі підготовки та допомагає в досягненні намічених цілей.

Переваги на різних вікових етапах тих або інших процесів розвитку ціннісних орієнтацій особистості та вибір механізмів їх реалізації, що визначають як загальний рівень розвитку системи цінностей, так і її специфіку, залежать у свою чергу від складної системи факторів та умов.

Загалом, психологічними механізмами формування та розвитку ціннісних орієнтацій виступають індивідуально-типологічні особливості перебіг психічних процесів та перш за все мислення, пам'ять, емоції та волі, які існують у формі інтеріоризації, ідентифікації та інтернаціоналізації соціальних цінностей. Сформовані в систему, ціннісні орієнтації багато в чому забезпечують продуктивну діяльність особистості у всіх сферах діяльності [8].

Таким чином, сукупність індивідуальних властивостей, що є внутрішніми чинниками розвитку людини, і особливості соціокультурного середовища, як зовнішні чинники визначають формування системи ціннісних орієнтацій особи в процесі взаємодії, що реалізується тією або іншою діяльністю.

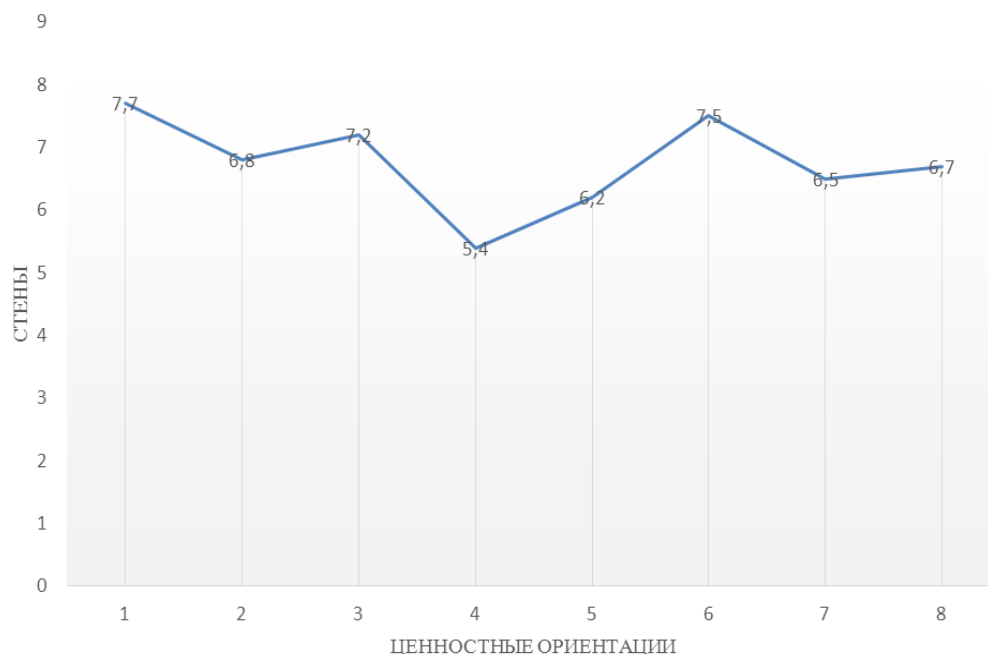

Рис. 2. Показники ціннісних орієнтацій у кваліфікованих спортсменів віком 24-27 роки:

- 1– розвиток себе;

- 2 –духовне задоволення;
- 3 – креативність;
- 4 – активні соціальні контакти;
- 5 –власний престиж;
- 6 – досягнення;
- 7 – матеріальне становище;
- 8 –збереження індивідуальності.

Висновок. Аналіз результатів дослідження ціннісних орієнтацій показує, що в процесі багатолітньої підготовки у спортсменів-легкоатлетів спостерігаються істотні зміни в ціннісних орієнтаціях: від одної спрямованості на результат до розвитку себе та підкреслення своєї індивідуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Величко Е. В. Особенности ценностных ориентаций студентов политехнического колледжа / Е. В. Величко // Молодой ученый. — 2011. — №12. Т.2. — С. 51-54.
2. Горохов Н. М. Ценностные ориентации юных спортсменов-легкоатлетов на здоровьесбережение в процессе спортивной подготовки / Н. М. Горохов // Физическая культура: воспитание, образоавние, тренировка. - №4 , - 2005. - С. 59-61.
3. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учебник тренера высшей квалификации / В. Н. Платонов. - М. : Советский спорт , 2005. - 820 с. : ил.
4. Сопов В.Ф. Психические состояния в напряженной профессиональной деятельности: учебное пособие / В.Ф. Сопов.- М.: Академический Проект, Трикса, 2005. - 128 с.
5. Сутула В. О. Періодизація багаторічної підготовки спортсменів як наукова проблема / В.О. Сутула // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2013.- №3. – С. 40-44.
6. Фельдштейн Д.И. Хрестоматия по возрастной психологии. - / Д. И. Фельдштейн - М.- Норма.- 2008, - 328с.
7. Сафиуллина Л.З. Проявление ценностной ориентации личности на осознаваемом и неосознаваемом уровнях / Л. З. Сафиуллина, Н.В.Зоткин // Психологические исследования: сб. науч. тр: Вып. 4. Самара: Изд-во «Универс-групп», - 2007. - С. 155-162.
8. Яницкий М.С. Ценностные ориентации личности как динамическая система / М. С. Яницкий // Кемерово. - Кузбассвузиздат, - 2000. - 204 с.
9. <http://www.dissercat.com/content/tsennostnye-orientatsii-kak-faktor-samorealizatsii-lichnosti-v-sporte>

АНОТАЦІЇ

ЗМІНИ В ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЯХ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Валентина Ляшенко, Олена Криворученко
Київський університет імені Бориса Грінченка

Визначено прояв ціннісних орієнтацій в процесі багаторічної підготовки у кваліфікованих спортсменів. На етапі підготовки до вищих досягнень на першій позиції «досягнення» - 7,6 стена, на другій – «активні соціальні контакти» - 6,8 стена, на третій - «збереження індивідуальності» - 6. На етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей «розвиток себе» - 7,7 стена, «досягнення» - 7,5 стена, та «креативність» - 7,2стена відповідно.

Ключові слова. Ціннісні орієнтації, досягнення, етапи багаторічної підготовки.

II. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

ИЗМЕНЕНИЯ В ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЯХ ПРОЦЕССЕ МНОГОЛЕТНЕЙ ПОДГОТОВКИ СПОРТСМЕНОВ

Валентина Ляшенко, Елена Криворученко

Киевский университет имени Бориса Гринченко

Определены проявления ценностных ориентаций в процессе многолетней подготовки у квалифицированных спортсменов. На этапе подготовки к высшим достижениям на первой позиции «достижения» - 7,6 стана, на второй - «активные социальные контакты» - 6,8 стана, на третьей - «сохранение индивидуальности» - 6. На этапе максимальной реализации индивидуальных возможностей «развитие себя» - 7,7 стана, «достижения» - 7,5 стана, и «креативность» - 7,2 стана соответственно.

Ключевые слова. Ценностные ориентации, достижения, этапы многолетней подготовки.

CHANGES IN VALUE ORIENTATIONS DURING PERENNIAL TRAINING ATHLETES

Valentine Ljashenko Elena Kryvoruchenko

Kyiv University Boris Hrinchenka

Determined expression of value orientations in the long-term preparation for qualified athletes. In preparation for the highest achievements in the first position "achievements" - 7.6 Stan, the second - "active social contacts" - 6.8 Stan, the third - "an identity" - 6. At the stage to realize individual potential "development themselves" - 7.7 Stan, "achievements" - 7.5 Stan, and "creativity" - 7,2stena respectively.

Key words. Values, achievement, years of preparation steps.